

У спеціалізовану вчену раду Д 26.459.01 в
Інституті інформаційних технологій
і засобів навчання НАПН України

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію **Коцюби Романа Богдановича** **«КОМП'ЮТЕРНО ОРІЄНТОВАНА МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ ЛІКУВАЛЬНОЇ СПРАВИ»**, подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті 01 – Освіта/Педагогіка

Грунтовний аналіз дисертаційного дослідження Коцюби Р.Б. **«Комп'ютерно орієнтована методика розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів лікувальної справи»** дозволяє сформулювати такі узагальнені висновки щодо актуальності, ступеня обґрунтованості основних наукових положень, висновків, рекомендацій, вірогідності, наукової новизни, практичного значення, а також загальної оцінки роботи.

Актуальність теми дисертаційного дослідження. У сучасному світі в умовах постійного і стрімкого розвитку міжнародних зв'язків заклад вищої освіти покликаний випускати фахівця не лише із достатніми знаннями в галузі професії, а й з високим рівнем іншомовної професійної комунікативної компетентності. Сучасні методи та технології вивчення іноземної мови студентами ЗВО повинні відповідати світовим та європейським стандартам освіти, вимогам суспільства.

Навчання іноземної мови має орієнтуватися сьогодні на формування й розвиток професійних компетентностей фахівця. Для успішного засвоєння і подальшого використання іноземної мови студент повинен опанувати усі види мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, читання, письмо). Діяльність викладача іноземної мови у вищому закладі вищої освіти має

супроводжуватись повноцінно підібраними сучасними методами та технологіями навчання, новітніми методиками викладання іноземної мови, де важливу роль відіграють інформаційно-комунікаційні технології.

Сучасні комп'ютерно орієнтовані методи та форми вивчення іноземної мови студентами спрямовані на підтримку процесу викладання мов та допомагають осучаснити та технологізувати процес навчання, який спрямований на формування фонетичних, лексичних і граматичних навичок студента. Завдяки комп'ютерним технологіям відбувається розширення уявлення студента про навчальне середовище, долаються певні межі доступу до ресурсів навчального призначення, значно збагачується його навчальний арсенал, розвивається інформаційно-комунікаційна компетентність.

Дисертаційне дослідження виконане в межах науково-дослідної роботи кафедри іноземних мов Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського (ТНМУ) «Система цінностей у контексті професійно-комунікативної культури майбутніх лікарів» (ДР № 0119U001460) та науково-дослідної роботи Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України «Оцінювання інформаційно комунікаційної компетентності суб'єктів навчального процесу системи загальної середньої освіти в умовах інтеграції України до європейського освітнього простору» (ДР № 0114U002196). Тему дисертації затверджено вченою радою Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України (протокол №11 від 01.12.2014) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол №1 від 27.01.2015).

Відповідно до теми дисертаційного дослідження *об'єктом* обрано процес використання інформаційно комунікаційних технологій для навчання іноземних мов у медичних закладах вищої освіти; *предметом* – комп'ютерно орієнтована методика розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів лікувальної справи, а поставлена *мета* передбачає обґрунтувати організаційно-педагогічну модель та розробити комп'ютерно

орієнтовану методику розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів лікувальної справи.

Основні наукові положення, завдання та методи дослідження обґрунтовані та побудовані на сучасних психолого-педагогічних та методологічних засадах організації освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Обґрунтованість і вірогідність одержаних результатів дослідження забезпечується методологічними основами дослідження, системним аналізом значного обсягу теоретичного та емпіричного матеріалу з теми дослідження, відповідністю методів дослідження його меті й завданням, впровадженням результатів дослідження в педагогічну практику, позитивними результатами педагогічного експерименту.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що здобувачем *вперше* обґрунтовано та розроблено організаційно-педагогічну модель розвитку ІКК майбутніх спеціалістів лікувальної справи, що охоплює чотири блоки: цільовий, організаційно-змістовий, технологічний, діагностично-результативний; виокремлено та розкрито характеристики ІКК (гностичну, комунікативну, емоційну) та виокремлено складники ІКК майбутніх спеціалістів лікувальної справи: лінгвістичний; соціолінгвістичний; дискурсивний; стратегічний; соціокультурний; соціальний; професійний; обґрунтовано критерії (когнітивний, мотиваційний, діяльнісний) та рівні оцінювання ІКК майбутніх спеціалістів лікувальної справи (низький, середній, достатній, високий); *уточнено* зміст базового поняття ІКК майбутніх фахівців лікувальної справи, як підтвердженої здатності людини застосовувати лінгвістичні, соціокультурні, комунікативні знання, вміння, навички та ставлення для іншомовної міжкультурної та міжособистісної комунікації у фаховій діяльності лікаря та у житті, здійснювати професійну взаємодію з носіями інших мов для особистісного розвитку та навчання впродовж життя; *дістали подальшого розвитку* теоретико-методичні засади створення та використання комп'ютерно-орієнтованих систем і засобів

навчання для розвитку ІКК майбутніх фахівців лікувальної справи в системі вищої медичної освіти.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що здобувачем розроблено: основні компоненти комп'ютерно орієнтованої методики розвитку ІКК майбутніх фахівців лікувальної справи (мета навчання, завдання, зміст, форми, засоби, інструменти, методи навчання та очікуваний результат); підготовлено методичні рекомендації «Розвиток іншомовної комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів лікувальної справи з використанням ІКТ», що включають три модулі: I – засади використання комп'ютерно орієнтованих методик вивчення іноземних мов; II – досвід розвитку ІКК майбутніх спеціалістів лікувальної справи за допомогою ІКТ; III – розбудова середовища розвитку ІКК майбутніх спеціалістів лікувальної справи; розроблено інструментарій оцінювання (діагностування) ІКК майбутніх фахівців лікувальної справи, що було апробовано у ТНМУ.

Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані при підготовці майбутніх фахівців лікувальної справи для розроблення навчальних програм з іноземних мов у медичних закладах вищої освіти; для підвищення кваліфікації медичних працівників; для розроблення навчально-методичного забезпечення комп'ютерно орієнтованого навчального середовища ЗВО для вивчення іноземних мов та розвитку ІКК спеціалістів лікувальної справи.

Особистий внесок здобувача в працях, які виконані в співавторстві, полягає у аналізі шляхів формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів лікувальної справи за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій на базі зарубіжного досвіду; аналізі впливу використання електронних засобів на здобуття мовних рівнів CEFR з досвіду Республіки Польща; розкритті психолого-педагогічних особливостей вивчення іноземних мов за допомогою засобів ІКТ; здійсненні кореляційного аналізу залежностей поточної успішності та результатів семестрового

тестового іспиту студентів-медиків 1-го курсу від сертифікатів зовнішнього незалежного оцінювання та атестатів про середню освіту; обґрунтуванні методу аналізу ієрархій для визначення ефективності інноваційних методик вивчення іноземної медичної лексики; аналізі зарубіжного досвіду розвитку іншомовної комунікативної компетентності за допомогою інформаційно-комп'ютерних технологій.

Результати дослідження впроваджувались у педагогічну практику в освітній процес ТНМУ, Тернопільського національного педагогічного університету ім. Гнатюка, Буковинського державного медичного університету, Харківського національного медичного університету, Дрогобицького державного педагогічного університету, Української медичної стоматологічної академії.

Результати досліджень доповідались і знайшли своє схвалення на конференціях та семінарах різного рівня.

Основні результати дослідження опубліковано у 27 публікаціях (із них 6 – у співавторстві), серед яких: 12 статей у наукових фахових виданнях (5 – у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз); 1 – колективна монографія; методичні рекомендації – 1; тези доповідей у збірниках наукових праць і матеріалів конференцій та семінарів – 13.

Робота складається з анотації українською та англійською мовами, переліку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів і висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (366 найменувань, серед яких 140 – іноземними мовами), 11 додатків на 71 сторінці.

Робота містить 9 таблиць та 16 рисунків. Загальний обсяг дисертації складає 326 сторінок, з них 216 сторінок – виклад основного змісту. Обсяг основного тексту дисертації знаходиться в необхідних межах.

У *вступі* обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його мету, завдання, об'єкт, предмет і методи, розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, подано відомості про їх

упровадження й апробацію, особистий внесок здобувача, а також публікації, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі **«Теоретичні засади використання комп'ютерно орієнтованих засобів для навчання іноземним мовам»** дисертант аналізує міжнародні підходи та вітчизняні праці щодо використання комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання іноземним мовам; визначено роль ІКК майбутніх спеціалістів лікувальної справи; проаналізовано компетентнісний підхід до організації навчального процесу, зокрема на основі міжнародних документів та програм Ради Європи, Європейського Союзу, ЮНЕСКО, ОЕСР, вимог до мовної освіти фахівців.

На основі аналізу наукових праць представлено структуру ІКК майбутніх фахівців лікувальної справи містить такі складники: лінгвістичний, соціолінгвістичний, дискурсивний, стратегічний, соціокультурний, соціальний, професійний. Уточнено поняття іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців лікувальної справи як підтвердженої здатності людини застосовувати лінгвістичні, соціокультурні, комунікативні знання, вміння, навички та ставлення для іншомовної міжкультурної та міжособистісної комунікації у фаховій діяльності лікаря та у житті, здійснювати професійну взаємодію з носіями інших мов для особистісного розвитку та навчання впродовж життя.

У другому розділі **«Досвід використання комп'ютерно орієнтованих засобів для навчання іноземним мовам у закладах вищої освіти України та зарубіжжя»** викладено загальну методiku проведення дисертаційного дослідження, здійснено аналіз сучасних підходів, принципів та методів використання комп'ютерно орієнтованих засобів розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів лікувальної справи в Україні та зарубіжжі.

Автор на підставі розробленої типології комп'ютерних засобів запропонував загальні підходи до їх застосування в розвитку іншомовної

комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів лікувальної справи. Показав, що використання комп'ютерних засобів має бути комплексним і передбачає на кожному етапі застосування певних видів програмного забезпечення у відповідності до сутності й задач етапу.

Автор обґрунтував особливості та характеристики комп'ютерно орієнтованих засобів що використовуються у медичних ЗВО України та зарубіжжя, зокрема: перевага застосування безкоштовних освітніх платформ, масових відкритих онлайн-курсів (МООС), використання синхронної та асинхронної комунікації, хмарних сервісів, змішаного та дистанційного навчання, потенціалу соціальних мереж для викладання іноземних мов, електронних бібліотек, сервісів зворотнього зв'язку та для проведення веб-конференцій, інструментів для редагування для створення авторських дистанційних курсів.

У третьому розділі **«Комп'ютерно орієнтована методика розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів лікувальної справи»** автором розроблено основні складники комп'ютерно орієнтованої методики розвитку ІКК у медичних ЗВО та, зокрема у ТНМУ, висвітлено стан використання ІКТ та застосування низки форм та методів навчання майбутніх спеціалістів лікувальної справи, особливостей моделювання процесу розвитку ІКК майбутніх лікарів.

Детально обґрунтовано розроблену автором організаційно-педагогічну модель розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів лікувальної справи з використанням ІКТ, розроблено критерії та рівні оцінювання цієї компетентності.

Складниками комп'ютерно орієнтованої методики розвитку ІКК майбутніх фахівців лікувальної справи є: постановка цілей (мета та завдання навчання), зміст, форми, методи, засоби, очікуваний результат. Особливістю розробленої методики є використання системного підходу до впровадження ІКТ у процес навчання латинської мови та використанні їх для забезпечення

міжпредметних зв'язків у підготовці майбутніх спеціалістів лікувальної справи

У четвертому розділі **«Експериментальна перевірка комп'ютерно орієнтованої методики розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів лікувальної справи»** – висвітлено організацію, проведення та аналіз результатів педагогічного експерименту.

На основі опрацювання результатів педагогічного експерименту зроблено висновок, що впровадження розробленої методики сприяло позитивній динаміці у розвитку ІКК майбутніх спеціалістів лікувальної справи. Проведений педагогічний експеримент підтвердив робочу гіпотезу: підвищення рівня розвитку ІКК майбутніх спеціалістів лікувальної справи може бути досягнуто шляхом застосування комп'ютерно орієнтованої методики формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців лікувальної справи у процесі навчання в медичних ЗВО.

На основі отриманих результатів дослідження здобувач визначає такі *напрямки подальших досліджень*: розроблення ефективних форм та методів використання ІКТ у впровадженні мовної освіти у ЗВО в різних галузях, удосконалення навчальних програм в системі ЗВО, підвищення кваліфікації викладацького складу щодо використання ІКТ та віртуального навчального середовища ЗВО.

Загальні висновки щодо дисертаційного дослідження відповідають її змісту, конкретно та стисло висвітлюють основні наукові результати. Загалом доцільно зазначити, що дисертаційне дослідження є закінченою науковою роботою, в якій отримані наукові результати, що мають теоретичну та практичну цінність.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертаційного дослідження. Оцінюючи зміст та структуру дисертаційного дослідження Коцюби Р.Б. загалом позитивно, слід висловити кілька зауважень і побажань:

1. У пунктах першого розділу «Теоретичні засади використання комп'ютерно орієнтованих засобів для навчання іноземним мовам»

доцільним вбачаємо хоча б фрагментарно теоретичні положення ілюструвати конкретними прикладами. Зокрема, у п.1.2 цікавим було б детальніше зупинитися на аналізі хмарних технологій для розвитку основних комунікативних умінь або здатностей комунікативної компетентності майбутнього лікаря, зокрема у навчанні курсу «Англійська мова».

2. У другому розділі автором здійснено детальний аналіз міжнародних та українських освітніх платформ, що спрямовані на розвиток професійних і, зокрема, комунікативних компетентностей. У п.3.2. варто було б конкретизувати, які із цих освітніх платформ доцільно використовувати у процесі навчання конкретної із тем курсу «Латинська мова». Це б посилювало практичну значущість дослідження.
3. У п.3.2.2 *«Віртуальне навчальне середовище розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців лікувальної справи»* не зовсім коректно, на наш погляд, названо таблицю 3.3., а саме «Навчальні завдання для виконання у системі Moodle». У цій таблиці здебільшого узагальнено методи навчання іноземним мовам, форми організації навчання та відповідні їм засоби ІКТ.
4. Зазвичай навчальна діяльність студента, його інтерес у отриманні майбутнього фаху лише тоді будуть результативними, якщо ґрунтуватимуться на внутрішніх потребах. Тому, на нашу думку, у дисертаційному дослідженні здобувачу доцільно було б більш детально розглянути ті питання, що стосуються саме мотивації майбутніх фахівців до навчання.
5. У дисертаційній роботі автор спирається на широкий спектр міжнародних досліджень та застосовує низку понять, притаманних міжнародним професійним спільнотам. Саме тому вбачаємо за доцільне у додатках дисертації навести короткий глосарій застосованих у роботі термінів та понять, а також надати їхнє трактування. Успішне оволодіння понятійним апаратом допоможе

порівняно легко оволодіти професійною термінологією та включитися в професійну діяльність, тим самим трансформувати наукові конструкти в площину їх практичного використання.

Вказані зауваження є рекомендаціями для подальшої наукової роботи й не зменшують високої оцінки дослідження Р.Б.Коцюби в цілому, його наукової та практичної значущості.

Загальний висновок.

Отже, дисертація Коцюби Р.Б. «Комп'ютерно орієнтована методика розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів лікувальної справи», подана на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті, є завершеною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують актуальну проблему розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів лікувальної справи. Виявлені зауваження та пропозиції не знижують загального рівня, наукового та практичного значення результатів роботи.

За актуальністю, науковою новизною, вірогідністю та практичною цінністю, змістом і оформленням дисертації робота повністю відповідає пунктам 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно постанов Кабінету Міністрів України за № 656 від 19.08.2015 р.), що дає підстави для присудження Коцюбі Роману Богдановичу наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті.

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри інформатики та
інформаційних систем Дрогобицького
державного педагогічного
університету імені Івана Франка

Уляна КОГУТ